

SAMENVATTING

Mennes, R., J. Snippe, M. Sijstra, B. Bieleman (2017)

Monitor ontwikkelingen coffeeshopbeleid. Meting 2016. WODC / St. INTRAVAL, Den Haag/ Groningen-Rotterdam.

In opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Veiligheid en Justitie heeft onderzoeks- en adviesbureau INTRAVAL de derde meting over 2016 verricht van de monitor waarmee de ontwikkelingen in het coffeeshopbeleid worden gevolgd. Met deze monitor wil het ministerie van Veiligheid en Justitie de ontwikkelingen in het coffeeshopbeleid in 2014, 2015 en 2016 duiden.

Voor het onderzoek zijn landelijke en regionale gegevens van de Politie en het Openbaar Ministerie opgevraagd en geanalyseerd. Daarnaast zijn in een steekproef van 31 gemeenten uit 11 onderzoeksregio's verspreid over heel Nederland 81 lokale experts geraadpleegd; 35 gemeentebambtenaren en 46 politiefunctionarissen. De experts zijn vragen gesteld over het coffeeshopbeleid, het coffeeshop- en softdrugstoerisme, de overlast rond coffeeshops en de illegale verkoop van softdrugs en harddrugs. In totaal hebben zij 67 vragenlijsten ingevuld. Waar mogelijk zijn de resultaten van de derde meting over 2016 vergeleken met de resultaten van de metingen over 2015 en 2014.

Coffeeshoptoerisme

In minder dan de helft (13 van de 31) van de gemeenten is sprake van coffeeshoptoerisme (het bezoek van niet-ingezetenen van Nederland aan coffeeshops). Het zijn met name grote gemeenten met cultuurhistorische waarden die hier mee te maken hebben. Daarnaast kennen gemeenten in het oosten en zuiden van het land die langs de grens liggen meer coffeeshoptoerisme dan andere gemeenten. In het oosten zijn het vooral Duitsers en in het zuiden vooral Belgen en Fransen.

De omvang van het coffeeshoptoerisme lijkt te zijn afgenomen ten opzichte van 2015. In zeven van de 31 gemeenten rapporteren experts een afname. Geen van deze experts kan echter een verklaring voor deze afname geven. In drie gemeenten, waar juist sprake zou zijn van een toename, kunnen experts wel een verklaring geven voor deze ontwikkeling. De toename van het coffeeshoptoerisme lijkt hier te maken te hebben met de stijgende populariteit van grote Nederlandse steden onder buitenlandse toeristen.

Softdrugstoerisme

Het fenomeen softdrugstoerisme (de verkoop van cannabis aan niet-ingezetenen buiten de coffeeshops) komt in beduidend minder gemeenten (6 van de 31) voor dan coffeeshoptoerisme. In deze gemeenten zijn het voornamelijk Belgen en Duitsers die softdrugs buiten de coffeeshop kopen. In gemeenten waar dit niet of nauwelijks voorkomt, komen doorgaans weinig buitenlandse bezoekers of kopen toeristen hun softdrugs liever in de coffeeshop dan bij illegale verkooppunten.

Het softdrugstoerisme is in acht gemeenten afgenomen doordat er minder buitenlandse drugstoeristen naar deze gemeenten komen dan voorheen. Waarom zij niet meer naar deze gemeenten afreizen, is echter onduidelijk. In drie gemeenten is sprake van een toename met als

meest plausibele verklaring de toenemende populariteit van (deze en andere) Nederlandse steden onder buitenlandse toeristen.

Softdrugsgelateerde overlast

De softdrugsgelateerde overlast rond coffeeshops is in de meeste gemeenten beperkt. In 27 van de 31 gemeenten geven experts aan dat er geen of weinig sprake van coffeeshopoverlast is. In de vier gemeenten waar wel overlast voorkomt, omschrijven de experts deze als ‘matig’. De matige overlast in de vier gemeenten bestaat uit het hangen en handelen in drugs in de omgeving van de coffeeshops en het lastig vallen van voorbijgangers. Gemeenten met veel tot ernstige overlast van coffeeshops zijn er in 2016 niet. In vergelijking met 2015 is de overlast van coffeeshops in 2016 verminderd. In zes van de 31 gemeenten is de overlast afgenomen en in geen enkele gemeente is sprake van een toename.

Illegale verkoop

De meeste gemeenten hebben in 2016 te maken met ten minste één vorm van illegale verkoop, maar in kleine gemeenten komt illegale verkoop slechts in beperkte mate voor. Net als in 2015 is de meest voorkomende (en tevens meest zichtbare) vorm van illegale verkoop die door straatdealers en drugsrunners. In enkele grote gemeenten zijn zij, op de locaties waar zij werkzaam zijn, bepalend voor het straatbeeld. Op de overige (minder zichtbare) vormen van illegale verkoop (06-dealers, thuisdealers en winkel- en horecadealers) hebben experts over het algemeen minder zicht dan op de straathandel.

In het algemeen geldt dat in de meeste gemeenten weinig is veranderd wat betreft de illegale verkoop. In 2016 melden experts in 21 van de 31 gemeenten dat de mate van illegale verkoop van softdrugs min of meer vergelijkbaar is met 2015. In vier gemeenten zou de illegale verkoop van softdrugs zijn toegenomen, terwijl in eveneens vier gemeenten sprake zou zijn van een afname. Voor beide categorieën gemeenten geldt dat experts geen duidelijke verklaring kunnen geven voor de toe- of afname. In enkele van deze gemeenten geven experts expliciet aan op ‘gevoelsbasis’ te antwoorden.

Verdiepingsstudie

Op basis van de antwoorden van experts kan worden geconcludeerd dat als niet-ingezetenen de coffeeshops mogen bezoeken (coffeeshoptoerisme), de verkoop aan niet-ingezetenen op straat (softdrugstoerisme) daalt. Tegelijkertijd is zowel het coffeeshop- als het softdrugstoerisme afgenomen in zuidelijke gemeenten waar niet-ingezetenen middels handhaving van het Ingezetenen criterium (I-criterium) uit coffeeshops worden geweerd.

Verder blijkt dat de overlast rond coffeeshops jaar op jaar afneemt, terwijl burgers vaker melding lijken te maken van overlast van drugs en/of alcohol. De toename van overlastmeldingen in combinatie met de afname van overlast rond coffeeshops kan samenhangen met een verschuiving van de straathandel naar andere locaties. Waar de overdracht eerst plaatsvond in de nabijheid van de coffeeshop, zou deze in enkele gemeenten verplaatst kunnen zijn naar stationsgebieden en dealpanden in woonwijken.

In de verdiepingsstudie onderzoeken we de ontwikkelingen in het coffeeshop- en softdrugstoerisme, de toename van overlastmeldingen en de mogelijk verplaatsing van straathandel. Deze fenomenen zullen worden onderzocht in de gemeenten waar deze ontwikkelingen zich het meest pregnant voordoen. Door op locatie diverse onderzoeksactiviteiten te verrichten kunnen bovenstaande bevindingen nader worden geduid en gekarakteriseerd.